

Saksframlegg

Arkivsak-dok. 25/33407-2
Saksbehandler Astrid Føreland

Utvalg	Møtedato
Administrasjonsutvalget	10.02.2026
Fylkesutvalget	10.02.2026

Svar til KS debatthefte 2026 - Tid for taktskifte

Fylkeskommunedirektørens forslag til vedtak

Fylkesutvalget godkjenner de framlagte svarene til KS.

Saksopplysninger

Kommunesektorens organisasjon KS inviterer hvert år kommuner og fylkeskommuner til å gi innspill på strategiske spørsmål gjennom sitt årlige debatthefte. Innspillene danner grunnlag for KS sitt interessepolitiske arbeid og videre utvikling av politikk på vegne av kommunesektoren. Årets hefte, Debattheft 2026 – Tid for taktskifte, løfter fram behovet for økt endringstakt både innen bærekraftig velferd og samfunnssikkerhet og beredskap.

I første del inviterer KS til diskusjon om hvordan kommunesektoren kan møte de grunnleggende endringene i befolkning, tilgang på arbeidskraft og stadig mindre økonomisk handlingsrom. Kommunesektorens oppgaver vokser, særlig fordi det vil bli dobbelt så mange over 80 år innen 2050. Selv om kommunesektorens økonomiske rammer skulle bli styrket i tråd med befolkningsutviklingen, vil de fleste kommuner og fylkeskommuner fortsatt stå overfor store økonomiske utfordringer.

[Agder fylkeskommune pågående omstillingsprosess](#) skal sikre at fylkeskommunen er i stand til å løse samfunnsoppdraget på en mer ressurseffektiv måte. Vi skal levere gode tjenester til innbyggerne og være en relevant samarbeidspartner innenfor stadig strammere økonomiske rammer.

I debattheftets andre del er søkelyset på beredskap og sikkerhet. Kommuner og fylkeskommuner forbereder seg på at det verst tenkelige kan skje, og utfordres til å tenke nytt om sikkerhet og skjerpet beredskap.

Fylkeskommunen har en sentral og økende koordinerende rolle i totalberedskapen, og skal bidra til kontinuitet i kritiske samfunnsfunksjoner. [Fylkesordførerkollegiet gav i oktober 2025 sine innspill til oppfølging av Totalberedskapsmeldingen](#). I tillegg har fylkeskommunen ansvar for sentrale tjenester som videregående opplæring, samferdsel, tannhelse og kultur, samtidig som rollen som regional samfunnsutvikler forutsetter samarbeid med kommuner, frivillighet, næringsliv og statlige aktører. Dette innebærer også et medansvar for å styrke befolkningens motstandskraft og egenberedskap.

I [administrasjonsutvalget 2. desember 2025](#) var det en arbeidssamling med formål om å bidra med refleksjoner og innspill til Debattheft 2026 – Tid for taktskifte.

Gjennom behandlingen av debattheftet får fylkeskommunen anledning til å drøfte hvilke prioriteringer som bør ligge til grunn de kommende årene, og hvilke innspill som skal sendes til KS for videre oppfølging. Innspillene fra Agder fylkeskommune samles av KS Agder og inngår i beslutningsgrunnlaget når KS Hovedstyre senere behandler temaene. Svarene vil også følges opp i kommende konferanser og i KS sitt løpende interessepolitiske arbeid.

Agder fylkeskommunes svar på KS Debattheft 2026

Debattheft 2026 reiser sentrale spørsmål om hvordan fylkeskommunene skal møte både de langsiktige utfordringene knyttet til bærekraftig velferd og de mer akutte behovene for styrket beredskap. For Agder fylkeskommune innebærer dette å vurdere hvordan vi best kan mobilisere arbeidskraft og kompetanse i egne sektorer, og hvordan tjenestetilbudet kan tilpasses endrede behov og rammebetingelser. Samtidig må fylkeskommunen videreutvikle sin rolle som regional samfunnsutvikler og koordinator i totalberedskapen.

Drøftingen tar derfor utgangspunkt i hvilke prioriteringer som er mest relevante for fylkeskommunen de neste årene, og hvordan vi kan bidra til å sikre både robuste velferdstjenester og en styrket beredskapsevne i tråd med nasjonale forventninger.

Spørsmål 1: Hva må vi gjøre i vår fylkeskommune de neste to årene for å øke endringstakten for bærekraftig velferd?

Agder fylkeskommune er i kontinuerlig omstilling. Klima- og naturkrisen, regionreformen, pandemien, demografiutviklingen, et stadig endret økonomisk handlingsrom og prioriteringer i handlings- økonomiplanen 2025-2028, og nå sikkerhetssituasjonen, har alle medført omfattende omstillinger. Fremover vil teknologi, sammen med at tilliten til offentlig sektor og demokratiet utfordres, forsterke behovet for omstilling.

Den nødvendige omstillingen vil medføre at tjenestene må tilpasses og transformeres til de nye omgivelsene og behovene.

Regionplan Agder 2030 med regional planstrategi har fem satsingsområder: Attraktivt og miljøvennlig Agder, bærekraftig verdiskaping, utdanning, kompetanse og deltagelse, mobilitet og kultur. Det vil bli stadig viktigere å bruke ressursene mer målrettet innenfor disse fem satsingsområdene.

Godt samarbeid og samhandling mellom politikk og administrasjon, sammen med godt partssamarbeid, er en grunnleggende forutsetning for å lykkes med et nødvendig taktskifte for bærekraftig velferd. Et tillitsbasert samarbeid mellom arbeidsgiver, tillitsvalgte og verneombud gir legitimitet, forutsigbarhet og trygghet i endringsprosesser, og bidrar til at omstilling kan gjennomføres på en bærekraftig og ansvarlig måte. Medbestemmelse og tidlig involvering av de tillitsvalgte er derfor sentralt i arbeidet med å øke endringstakten.

Fylkeskommunen som samfunnsutvikler #vårtagder

Regionplan Agder 2030s hovedmål er å utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region i 2030 – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår. Samarbeid er nøkkelen for å nå målene og #vårtagder er måten vi gjør det på. Målsettingen er å styrke Agders posisjon nasjonalt og øke den regionale gjennomføringskraften.

Samarbeids- og utviklingsavtalene med de 25 kommunene på Agder er et viktig verktøy for å forankre vårt strategiske samarbeid. Avtalene skal bidra til å oppnå målene i regionplanen og kommuneplanens samfunnsdel. Det arbeides nå med oppfølging og evaluering av avtalene før ny rullering.

Innovasjon og felles digital tjenesteutvikling som drivkraft

En stadig større del av tjenesteproduksjonen i offentlig sektor er digital og datadrevet, og vi samarbeider mer og mer om den digitale tjenesteutviklingen. Ikke all tjenesteutvikling er digital, men all digitalisering er tjenesteutvikling. Kravet om økt produktivitet, økt taktskifte og økende forventninger fra innbyggerne og ansatte om gode og likeverdige digitale tjenester og verktøy forsterker denne trenden.

En stadig større del av tjenesteproduksjonen og -utviklingen skjer i samarbeid på tvers av kommuner, fylkeskommuner, statlige aktører og tilknyttede virksomheter. Teknologi og data gir innovasjonsmuligheter for bedre brukerorientering og nye måter å løse oppgaver og oppgavefordeling på. Teknologikutviklingen vil føre til automatisering, bedre styringsinformasjon og beslutningsgrunnlag og på sikt mer sammenhengende tjenester.

De neste to årene vil en økende andel av utviklingskraften til fylkeskommunene skje nasjonalt i fellesskap med de andre aktørene i offentlig sektor. Regionalt vil de store satsingene skje i samarbeid med alle 25 kommunene og Agder fylkeskommune.

Kompetanse og kapasitet

Tilgang på riktig kompetanse og kapasitet er en forutsetning for å lykkes med et taktskifte. I dag bygges mange små og sårbare fagmiljøer parallelt i kommuner og fylkeskommuner, noe som svekker gjennomføringsevnen og attraktiviteten. For å møte dette må vi utvikle sterkere fagmiljøer i fellesskap, dele kompetanse regionalt og nasjonalt og ta i bruk fleksible arbeidsformer på tvers av offentlig sektor.

skal gjennomføre videregående opplæring

Agder fylkeskommune har vedtatt en 10-årig strategi for skolestruktur og en 4-årig tilbudsstruktur. Denne langsiktige tilnærmingen gir et godt grunnlag for å tilpasse utdanningstilbudet til både forventet elevtallsutvikling og arbeidslivets behov, samtidig som den bidrar til bedre økonomisk styring og mer effektiv bruk av bygningsmasse og personell.

Skolestrukturrapporten viser at elevtallet vil gå ned i årene som kommer, med størst nedgang i distriktene. Dette gjør det nødvendig å tilpasse skole- og tilbudsstrukturen, samtidig som kvaliteten ivaretas og det sikres tilstrekkelig kapasitet innen de mest etterspurte fagområdene. Nettbasert undervisning og digitale læringsopplegg kan være et viktig supplement, særlig der elevgrunnlaget er lite eller geografisk spredt.

Ny opplæringslov og fullføringsreformen stiller tydeligere krav til at flere elever skal fullføre og bestå videregående opplæring. Dette innebærer endringer som utfordrer dagens organisering, både når det gjelder struktur, rettigheter og måten opplæringen planlegges og gjennomføres på. For å lykkes med dette er det nødvendig, i samarbeid med lærerorganisasjonene, å utforske nye måter å organisere læreres arbeidstid og arbeidstidsordninger på, slik at vi i større grad kan ivareta behovene til elever, lærere og skoleledelse.

Vi skal bygge én fremtidsrettet og likeverdig tannhelsetjeneste for alle i Agder

Behovet for tannhelsetjenester i befolkningen er i endring, i hovedsak grunnet befolkningsutvikling og demografi, helsetilstand og behandlingsbehov. Dette har stor påvirkning på utviklingen av den regionale tannhelsetjenesten og stiller andre krav til kompetanse.

Omstillingsprosessen «helhetlig omstilling og effektivisering» har som formål å levere gode, ressurseffektive og likeverdige offentlige tannhelsetjenester til våre egder, innenfor stadig mindre handlingsrom. De neste to årene skal tjenesten gjennom omfattende strukturendringer, øke pasientproduktiviteten og tilgjengeligheten sammen med forsterket offentlig-privat kapasitetssamarbeid.

For å lykkes med omstillingen må Tannhelsetjenesten i Agder være en attraktiv arbeidsplass som beholder, utvikler og tiltrekker seg dyktige tannleger, tannpleiere og tannhelsesekretærer.

Sammen gjør vi reisen enkel, trygg og grønn

De neste årene vil utfordringen på samferdselsområdet først og fremst være ressursutfordringen knyttet til økonomi, tilstrekkelig kompetanse og balansen mellom å ivareta natur og samtidig ha trygge og effektive veier. Endringstakten vil i stor grad være knyttet til å bygge og vedlikeholde veiene på en mer ressurseffektiv måte.

Det grønne skiftet og ulike tiltak for å begrense bilbruken medfører økte forventninger til kollektivtilbudet, mens sterkt økende kostnader og sjåførmangel gjør det krevende å innfri disse forventningene, særlig i distriktene. Mindre økonomisk handlingsrom i kommunene og andre mobilitetstilbud som er knyttet opp i eksisterende budsjett og strukturer gjør det krevende å frigjøre ressurser for å skalere nye mobilitetstjenester.

En aldrende befolkning vil kreve mer universell utforming og individuelt tilrettelagte mobilitetsløsninger. God mobilitet er avgjørende for livskvalitet og kan redusere behovet for andre offentlige tjenester. Utviklingen av slike tilbud må skje i tett samarbeid med kommunene. De neste to årene vil endringstakten på mobilitetsområdet i stor grad være knyttet til teknologiutvikling innenfor samordnet transport.

Spørsmål 2: *Hvordan kan vi i vår fylkeskommune de neste to årene ta i bruk de arbeidskraftressursene som finnes?*

Agder står i en situasjon der tilgang på arbeidskraft blir en av de mest kritiske faktorene for å opprettholde og utvikle gode offentlige tjenester. Demografiske endringer, økt konkurranse om kompetanse og et arbeidsliv i rask utvikling gjør at kommunal sektor må arbeide mer strategisk og helhetlig med både rekruttering, kompetanseutvikling, og inkludering og kvalifisering. Samtidig må vi sikre at arbeidsmiljøet er helsefremmende og inkluderende, slik at flere kan stå lenger i arbeid og bidra med sin kompetanse, og nærværet må økes.

Et sterkt og velfungerende partssamarbeid er avgjørende for å få flere i arbeid og mobilisere arbeidskraftressursene på en bærekraftig måte. Samarbeidet mellom arbeidsgiver, tillitsvalgte og verneombud skaper tillit, forutsigbarhet og legitimitet i spørsmål som gjelder arbeidsmiljø, organisering og kompetanseutvikling.

Flere i arbeid

Flere i arbeid har vært et femårig program i Kristiansand (2021-2025) hvor ulike fagområder har samarbeidet på tvers av offentlig og privat sektor for å finne løsninger som bidrar til å få flere unge til å fullføre skole og utdanning, og å komme i jobb.

Formålet med programmet var å utfordre, endre og forbedre systemet, slik at det blir enklere for unge å komme i arbeid, og lettere for arbeidsgivere å rekruttere. Kristiansand kommune har vært programeier, men satsingen er gjennomført i tett samarbeid med Næringsforeningen i Kristiansandsregionen, Nav Agder, Agder fylkeskommune og Universitetet i Agder.

Flere i arbeid samarbeidet vil fortsette i drift fra 2026. Det er prioritert felles satsingsområder og aktiviteter for de kommende årene. Agder fylkeskommune vil de neste to årene ta et særskilt ansvar for å styrke satsing på yrkesfag, implementere Flere i arbeid-garantien, videreutvikle ungdomsveiledertjenesten og arbeidsledermodellen.

Beholde og utvikle egne ansatte - Livsfaseorientert arbeidsgiverpolitikk

Agder fylkeskommunes mål er å være en attraktiv arbeidsgiver som tar hensyn til ulike livsfaser og livshendelser i medarbeidernes liv. På denne måten utvikler vi en helsefremmende og tilpasningsdyktig organisasjon og robuste medarbeidere med høy grad av mestringstro og selvfølelse. Vi skal inkludere medarbeidere i alle livsfaser, fremme helse og forebygge sykefravær, hindre frafall fra arbeidslivet og sikre nødvendig kompetanse gjennom livslang læring.

Mobilisere arbeidskraftreserven i og utenfor organisasjonen

Ansatte i deltidstillinger, personer med restarbeidsevne og uføre som kan jobbe noe, utgjør en betydelig ressurs. Her må vi gjøre det enklere å kombinere trygd og arbeid innenfor gjeldende regelverk og tilby oppgaver og stillingsstørrelser som faktisk kan mestres. Heltidskultur forblir et mål, men må suppleres med fleksible løsninger som hindrer varig utenforskap for dem som ikke kan stå i 100 prosent stilling.

Agder fylkeskommune er både vertskap for og selv sertifisert gjennom ordningen Likestilt Arbeidsliv. I denne ordningen finnes det en rekke verktøy som er nyttige i dette arbeidet. Mobilisering av arbeidskraftreserven krever at organisasjonen er fleksibel uten at det går på bekostning av kvalitet. Fagkompetansen må sikres, men det er rom for at seniorer kan bidra mer – både som mentorer og i frivillige støttefunksjoner i Agder fylkeskommune. Rammer og rettigheter må samtidig utformes slik at de støtter eldre arbeidstakers deltakelse i arbeidslivet etter fylte 70 år. Fleksibel arbeidstid, tydelige oppgaver og en enkel «rigg» på tvers av sektorer vil hjelpe til å rekruttere og følge opp frivillige.

Det er også rom for å mobilisere eldresressursen og frivilligheten som et supplement, både i skolen og på fritidsarenaer. En slik planlagt mobilisering forutsetter et nært samarbeid med frivilligheten, og at vi tydelig definerer oppgavene der frivillige og pensjonister tilfører verdi. Strukturert bruk av frivillige og seniorer kan gi en betydelig merverdi, men avhenger av forutsigbarhet for frivilligheten, klare rammer og en tydelig rolleavklaring. En slik mobilisering må også sikre at fagkompetansen ivaretas der det trengs.

Styrke kvalifiseringsløpene for dem som står på utsiden av arbeidslivet i dag

For å styrke tilgangen på kvalifisert arbeidskraft må vi bruke utdanningssystemet mer strategisk i samarbeid med Nav, universitetet og fagskolene. Voksne som står utenfor arbeidslivet trenger modulbaserte og bransjerettede opplæringsløp som raskt kan omsettes i jobb i sektorer med reelt behov – som helse, bygg og teknologinære fag.

I videregående opplæring må vi gjøre flere unge «jobbklaere»: mer målrettet veiledning mot fag med behov, tett oppfølging for å hindre frafall og flere praksisarenaer. Fylkeskommunen som arbeidsgiver, med sin rolle som samfunnsutvikler, har en særskilt rolle for å kvalifisere og inkludere, og må gå foran på læreplasser, praksiskandidater og personer i språkpraksis i egne virksomheter – men parallelt sikre tid og kompetanse hos dem som skal lære dem opp, ellers uteblir kvaliteten.

Erfaringer fra lokale initiativ som sommerjobbgarantier viser at enkel inngang til arbeid virker; vi bør utrede om slike ordninger kan skaleres i samarbeid med kommuner og næringsliv i Agder. KS har utarbeidet en veileder for virksomheter som vil ta i bruk unntak fra kvalifikasjonsprinsippet. Dette er relevant i denne sammenhengen.

Utforske ordninger for intern og ekstern mobilitet

Mer fleksible ordninger der kompetansen i økende grad kan både benyttes flere steder og ha en mobilitet på tvers av organisasjon og på tvers av organisasjoner vil bli viktig fremover for å håndtere utfordringen med mangel på kompetanse.

Regionalt vil deling av kompetanse bli mer og mer relevant, både på støttetjenester som IKT, arkiv, lønn og regnskap og innenfor tjenesteproduksjonen. Eksempelvis vil nytt journalsystem hos alle kommunene legge til rette for økt ressursdeling, felles kvalitetsutvikling og opplæring. Noe som er relevant både i en beredskapssammenheng og samarbeid om tjenesteproduksjonen. Gjennom felles digitale løsninger vil de samme mulighetene gjelde på tvers av fylkeskommunene på flere og flere av våre tjenester.

Det at våre medarbeidere i større grad kan bidra på nasjonale og regionale prosjekter og satsinger, stedsuavhengig fra hvilken som helst kommune på Agder, vil øke vår attraktivitet.

Intern mobilitet og et internt arbeidsmarked kan være et virkemiddel for å utvikle kompetanse og karrieremuligheter, samt forebygge overtallighet. Slike ordninger krever imidlertid avklaringer om tilhørighet, ansvar, pensjon, forsikring og gjeldende lov- og avtaleverk. Det er behov for å videreutvikle rammer og verktøy som gjør dette mulig.

Agder fylkeskommune ønsker å bidra aktivt i et nasjonalt utviklingsarbeid for å utforske og etablere løsninger som fremmer fleksibilitet, kompetanseutnyttelse og attraktivitet som arbeidsgiver. Dette er avgjørende for å møte fremtidens arbeidsliv og sikre bærekraftige tjenester.

Spørsmål 3: Hva må vi prioritere i vår fylkeskommune for å styrke beredskapsevnen – både i egen organisasjon og i lokalsamfunnet?

For å styrke beredskapsevnen i Agder er det avgjørende at fylkeskommunens rolle i totalberedskapen blir tydeligere definert og operasjonalisert.

Totalberedskapsmeldingen peker på behovet for bedre samordning mellom statlige og lokale aktører, men mange av forventningene til fylkeskommunen er fortsatt uklare. Dette gjelder særlig i situasjoner som ligger i det øvre krisespekteret, der fylkeskommunen både skal ivareta egne tjenester og samtidig støtte kommunene og bidra inn i totalforsvaret.

Agders strategiske beliggenhet langs sjøkorridoren inn til Østersjøen forsterker behovet for tydelige rammer for hvilke tjenester fylkeskommunen skal opprettholde i ulike krisefaser, og hvordan dette skal koordineres med kommuner, Forsvaret og Statsforvalteren. Uten slike avklaringer risikerer vi både overlappende tiltak og kritiske hull i beredskapskjeden.

Kampen om demokratiet intensiveres

Agder fylkeskommune som demokratisk arena spiller en rolle i kampen om demokratiet og tilliten til offentlig sektor.

Både internasjonalt og nasjonalt er demokratiet under press. Den geopolitiske rivaliseringen påvirker Norge. Grunnleggende demokratiske rettigheter, liberale verdier og menneskerettigheter er under press internasjonalt.

Falske nettsider, nyheter og identiteter florerer på nett, og det anslås at nettroboter sto bak nesten halvparten av all internettrafikk i 2022, tallet for 2025 er mange ganger høyere.

Mediefragmentering og redusert bruk av redaktørstyrte medier gir færre arenaer hvor det samme virkelighetsbildet kan tegnes på tvers av uenighet. Samtidig har de redaktørstyrte mediene en sentral rolle i et samfunn med stadig økende mengde av alternative fakta. Med fremveksten av generativ kunstig intelligens blir det nå nærmest umulig for mennesker å se hva som er sant og usant, maskin- eller menneskeskapt. Det blir billigere og enklere å lage falske saker med manipulativt innhold, i stor skala og høyt tempo.

Spredning av feilinformasjon og desinformasjon som et ledd i påvirkningsaksjoner øker. Vi ser tendenser til at det skapes ekkokamre i samfunnet og de sosiale mediene skyggesider tar opp konkurransen med åpen offentlig debatt.

På kort sikt, to år, så løfter [Verdens økonomiske forum i sin globale risikorapport for 2026](#) feilinformasjon (misinformation) og desinformasjon (disinformation) som den nest høyeste risikoen, med den geopolitiske rivaliseringen på første plass.

[Overordnet del i fagfornyelsen](#) har demokrati og medborgerskap som tverrfaglig tema. [Tangen ytring](#) og FVN Ung er viktige satsinger som skal gi elevene forståelse for sammenhengen mellom demokrati og sentrale menneskerettigheter som ytringsfrihet, stemmerett og organisasjonsfrihet. «*Det å bevare og bygge motstandskraft, er en langsiktig og kontinuerlig øvelse*», uttaler kultur og likestillingsministeren i fremleggelsen av [regjeringens desinformasjonsstrategi](#).

IT- og cybersikkerhet som grunnleggende forutsetning

Beredskapsevnen i Agder forutsetter et bredt og helhetlig arbeid som også favner de raskt økende digitale truslene regionen står overfor. IT- og cybersikkerhet er et av de mest kritiske områdene å styrke. Trusselbildet er i kraftig utvikling, og fylkeskommunen må sikre robuste systemer, kontinuerlige oppdateringer og tilstrekkelig bemanning og kompetanse. Det er en risiko at datasikkerheten fortsatt undervurderes, både i egen organisasjon og i tjenestene vi drifter. For å være bedre rustet må fylkeskommunen øke egen IT-kompetanse og redusere avhengigheten av utenlandske digitale løsninger som vi i liten grad kontrollerer. Vi må øve mer på bortfall av strøm og ekom, med påfølgende nedetid på våre digitale systemer. For å kunne håndtere slike situasjoner må vi ha fokus på gode beredskapsplaner, kontinuitetsplaner og tiltakskort. Samtidig må det bygges en kultur for regelmessig deltakelse i beredskapsarbeid, og en tydeligere forståelse av sårbarheten i kollektivtransporten, som i økende grad avhenger av digitale systemer og dermed kan rammes hardt ved angrep eller bortfall av nett.

Energi og annen kritisk infrastruktur

Energisikkerhet vurderes som en av de mest fundamentale forutsetningene for all annen beredskap. Uten strøm stopper både teknisk infrastruktur, kollektivtransport, digitale tjenester og samfunnskritiske funksjoner. Det er derfor behov for å styrke redundansen i strøm- og sambandsnettet, sikre alternative forsyningsløsninger og investere i aggregater der dette er nødvendig. Sårbarheter i vannforsyning og konsekvensene av flom og værhendelser er også sentralt, sammen med nødvendigheten av å sikre transport- og samferdselssektoren mot driftsstans.

En særlig utfordring handler om drivstoffberedskap og det bør vurderes om fylkeskommunen skal ta sterkere eierskap til kritiske deler av egen kollektivtransport. Havner og industri er andre viktige områder der fylkeskommunen må tilrettelegge for nasjonale prioriteringer og sikre at nødvendig beredskapsarbeid faktisk kan gjennomføres.

Skolen som nøkkelarena for samfunnsberedskap

Den videregående skolen er en av fylkeskommunens mest sentrale arenaer for å bygge samfunnsberedskap. Med nesten 12 000 elever har Agder en unik mulighet til å styrke befolkningens robusthet og kompetanse. På skolen kan elevers evne til kildekritikk styrkes, og de lærer seg å møte desinformasjon og få forståelse av demokratisk beredskap.

Ungdom bør sikres opplæring i egenberedskap og i praktiske ferdigheter, spesielt fordi dagens unge ofte er sterkt avhengige av digitale verktøy, KI og nettbaserte løsninger. Skolene bør derfor gi opplæring i å håndtere situasjoner der nettet faller bort, samtidig som man vurderer fysiske beredskapstiltak som tilfluktsrom i nye skolebygg. Elever på videregående skole både kan og bør ses på som en ressurs i en krise, noe som forutsetter tydeligere forventninger, ansvar og plikter, samt en målrettet innsats for å redusere dropout og utenforskap.

Egenberedskap og kunnskapsløft i befolkningen

Befolkningens egenberedskap er en kritisk del av samfunnets samlede beredskapsevne. For at innbyggerne skal kunne håndtere hendelser og samtidig redusere belastningen på offentlige systemer, må kunnskapsnivået om egenberedskap økes i alle lag av befolkningen og i lokalsamfunnene. Tiltak som kan ha effekt kan være å gjennomføre informasjonskampanjer med tydelige forventninger til innbyggerne, samt gi konkret opplæring om egenberedskap gjennom skolen og andre kanaler.

Samtidig er det behov for oppfriskning av mobiliseringsregler og bedre kjennskap til hvem som kan innkalles ved en ekstraordinær hendelse. Dette arbeidet krever kontinuitet og bør inngå som en naturlig del av fylkeskommunens ordinære beredskapsarbeid.

Matsikkerhet og et robust landbruk

Matsikkerhet er et felt der fylkeskommunen har betydelige muligheter til å bidra. Fylkeskommunen bør legge bedre til rette for lokal dyrking, økt lagringskapasitet og et levende landbruk for å opprettholde matforsyning dersom ordinære distribusjonslinjer svikter over lengre tid. Tilrettelegging for småskalaproduksjon og gründervirksomhet er politiske virkemidler som kan brukes for å styrke denne sektoren som kan få særlig betydning i krisesituasjoner.

Konklusjon

Kommuner og fylkeskommuner må gjennomføre endringer i måten innbyggernes behov møtes, hvis vi fortsatt skal ha et bærekraftig velferdssamfunn. Og vi må skjerpe beredskapen i en helt ny sikkerhetspolitisk situasjon. Dette henger nøye sammen.

Når vi ruster oss for framtiden, så styrker det også kommunesektorens beredskapsevne. Kommunesektoren har et ansvar for innbyggernes trygghet både i hverdagen og i kriser.

KS' debatthefte gir en mulighet til å diskutere kommunenes og fylkeskommunenes viktigste utfordringer og beste løsninger. Det er avgjørende med et tillitsfullt og tydelig samarbeid mellom folkevalgte og administrasjonen, og en god dialog i lokalsamfunnet. Det beste løsningen skapes i et sterkt og velfungerende partssamarbeid.

Kristiansand, 29.01.2026

Tine Sundtoft
fylkeskommunedirektør

Knut Lindland
fylkesdirektør